

בית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב.ב.

בית נאמן

יום שני י"ב אלול התשע"א, יום שני ו' באלול הרחמים התשע"א
נושאי השיעור:

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

ניתן לשמוע את שיעורו של מרן זצוק"ל בערוץ קול ברמה או ב'קו בית נאמן': 079-9270505

"לא יהיה וגו' אבן ואבן גדולה וקטנה" - דין המשקלות. וקורות מרן הבן איש חי זיע"א - איש אשר רוח אלקים בו

- א. מרנא ורבנא רבי יוסף חיים זצ"ל. ב. זמן רבנו תם. ג. תיקון עיונות. ד. מהלכות השבת אבדה. ה. "לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה" - דין המשקלות. ו. לא להשהות שטר קרוע. ז. לא להשאיר בבית, ספר שאינו מוגה. ח. רוב הגהות מהרש"ל והרש"ש קולעות אל השערה. ט. תשובה מועילה גם לעבירות חמורות. י. גזל ואינו יודע ממי יעשה בזה צרכי רבים.

האר"י, הגר"א ורבי עקיבא איגר

א. ¹ היום זה ההילולא של הבן איש חי, מאה ושנים שנה לפטירתו, נספר עליז קצת לפני שנקרא הלכות. אתמול אמרתי שיש חכמים גדולים שמספרים עליהם הרבה, אבל ספריהם סגורים וחתומים, לא כל אחד יכול לקרוא אותם. החזון איש פעם הלך לצפת, השתטח על קברו של מרן ועל קברו של האר"י. על קברו של מרן התעכב, ועל קברו של האר"י היה כמה דקות. אמר: מרן - מבינים אותו. גם בדורו, וגם אנחנו מבינים וקוראים ולומדים. אבל את האר"י לא כולם מבינים, מבינים קצת (וראה בספר אעלה בתמר בפרשת ויחי). ויש חכמים שגם בפשט השפה שלהם קשה, בשביל המוני העם זה לא מתאים. תקח אחד מהמון העם, תאמר לו קושיית רבי עקיבא איגר, הוא יבין משהו? הוא לא יבין כלום. ורבי עקיבא איגר הוא חכם, כשהוא אומר קושיא אי אפשר להיזי אותה, כמו הר. הגר"א גם כן, ביאור הגר"א שלו כל מלה בסלע, יש לו פירושים היום, אבל הם לא יודעים לפרש אותה²... כל מלה בהגר"א צריכה עיון והבנה. הוא אמר על רש"י שעל כל מלה ומלה שיש ברש"י, יושבים עליה שבעה נקיים. (עיין בספר מגדולי ישראל ח"א עמ' קע"ט). ובהגר"א יותר מזה. ברש"י לפחות אדם פשוט יכול להבין את הפשט בלי עומק.

רש"י, הרמב"ם והבן איש חי

ב. זה החכמה של שלשת החכמים האלה - רש"י והרמב"ם, ובן איש חי. ילד קטן קורא חומש ברש"י הוא מבין. יגיד: רש"י אמר כך וכך, בא חכם כמו הרא"ם ואומר: אבל למה אמר ככה? ולמה הביא את הפסוק הזה? למה לא הביא פסוק אחר? מעמיק ומעמיק ומוצא חכמה נפלאה³. אבל דבריו נקראים לכל אחד

1. שיעור זה בגדולת הבן איש חי זצ"ל נלמד מע" מרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ ביום שני י"ב אלול התשע"א. ובתחילת השיעור פנה לחזן ואמר לו כדברים האלה: כשאומרים "אתה באמצע משפט זה מלרע, וכשאומרים "אתה בסוף משפט זה מלעיל, באתה ובסוף פסוק אומרים "אתה במלעיל. לכן "כי אל גואל חזק נאמן אתה" - מלעיל. "רחמן נאמן אתה" - מלעיל. אבל "טוב ומטיב אתה ומברך השנים" זה במלרע, כי עדיין לא נגמר המשפט - "אתה מברך השנים". ועוד דבר, כשעונים "ברוך הוא וברוך שמו" צריך לחכות מעט, כי לפעמים המלים שאחר כך נבלעות. הגאון מוילנא לא היה עונה "ברוך הוא וברוך שמו" בגלל זה. למשל, כשהחזן אמר היום "טוב שמך", לא שמענו את "הטוב" כי היינו עוסקים ב"ברוך הוא וברוך שמו". לכן לחכות שניה אחת - שניה רבע, ואז אפשר לומר ברוך הוא וברוך שמו [ולשמוע את ההמשך]. ואם יש אחד מאריך ועושה כוונות ב"ברוך הוא וברוך שמו" לא להתייחס, אבל לומר "ברוך הוא וברוך שמו" צריך זמן לענות את זה.

2. הגר"א כותב "איתא בירושלמי כך וכך". מה עושה המפרש? חושבים שאת זה העתיק מהבית יוסף. פתחנו את הבית יוסף, יש שמה קושיא - גבשושית אחת, שתיים, שלש, ארבע. ארבע, א"א העתיק את הירושלמי ותיקן בו את המלים האלה והכל חלק. אבל המפרשים - הספרים של הדור הזה, כרכים שלמים אין בהם ממש... כלום דברים בטלים. הגר"א כותב, במקום להסביר אותו, כותבים: "זה לשון הסמ"ע", "זה לשון הבית חדש", "זה לשון הטורי זהב", "זה לשון הש"ך". נו, מה עשית? תסביר לי את הגר"א!

3. יש דוגמא למשל ברש"י פרשת ורא. כתוב: "כבד לב פרעה מאן לשלח העם" (שמות ז', י"ד). ורש"י אומר: "כבד. יקיר ולא אתייקר, כמו: כי כבד ממך הדבר (שמות י"ח, י"ח). מה

הפירוש יקיר ואתייקר? המלה "כבד" יש לה שתי פירושים, יש כבד שזה שם תואר - הדבר הזה קל, הדבר הזה כבד. ויש כבד שזה פועל בעבר, כמו: "והרעב כבד בארץ" (בראשית מ"ג, א') - הכבד בארץ, נעשה יותר כבד. כמו: "ואברהם זקן" (בראשית כ"ד א'), העולם חושבים שהכוונה "אברהם נעשה זקן" [שם תואר], לא ככה, אלא "אברהם הזקין". איך התרגום של ואברהם זקן? "ואברהם סיב", אם הכוונה זקן שם תואר - "סבא" היה צריך לומר, כמו (בפסוק ב'): "עבדו זקן ביתו" - "סבא דביתהו". "ואברהם סיב" הכוונה הולך ומזדקן, אברהם הזקין. פועל עבר יש בו שלשה אופנים, יש 'פעל', יש 'פעל', ויש 'פעל'. 'פעל' זה רגיל - כתב, שמר למד. זה נקרא פעל. ויש 'פעל' - כבד, כבדתי, כבדתי, כבד. הוא כבד. זקנתי, זקנתי, זקן, דבקתי דבקת דבק. ויש 'פעל', זה נדיר: 'יגורתי', 'יכולתי'. העולם אומרים "לא יכל", אין מלת "לא יכל", אין מלה כזאת. אומרים "יכולתי", לא אומרים יכלתי. "נפתולי אלקים נפתלי עם אחותי גם יכלתי" (בראשית ל', ח'). רחל אמנו ידעה עברית יותר טוב מכל השוטים של היום... אומרים "יכלתי", אין יכלתי. ושלוש המשקלים באו בפסוק אחד - "ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד, כי שכן עלי הענן, וכבוד ה' מלא את המשכן" (שמות מ', ל"ה). "ולא יכל" זה 'פעל', זה הנדיר. 'יכל', 'יגור', 'יקוש', שלוש ארבעה, לא יותר מזה. "כי שכן עלי הענן", שכן זה רגיל - קמץ פתח, כל פועל בעבר - תשעים ותשעה אחוז - זה ככה. "וכבוד ה' מלא את המשכן", העולם חושבים שהוא מלא את המשכן, אם ככה יאמר "המשכן מלא כבוד ה'", אלא "מלא את המשכן" הכוונה מילא את המשכן, זה פועל עבר.

עכשיו במלה כבד יש שני פירושים. היינו חושבים "כבד לב פרעה" הכוונה נעשה כבד יותר, הכבד לב פרעה. רש"י אומר "כבד" - יקיר שם תואר, ולא אתייקר, אל תפרש נעשה כבד - הכבד, אלא "כבד לב פרעה" הכוונה שהוא כבד. אבל יש קושיא על זה, מה הקושיא? כשאתה אומר שם תואר בעברית, לא מתחילים בשם תואר לפני שם עצם, לא אומרים כמו שאומרים לפעמים באידיש או באנגלית או בצרפתית "יפה שמלה", אלא "שמלה יפה". (כשהרוסים מתחילים ללמוד כאן באולפן, אומרים "עברית קשה שפה". למה קשה שפה? כי המוח שלהם הפוך... צריך לומר "שפה קשה", לא "קשה שפה". החפץ חיים שאל, למה נאמר בישמעאל "והוא יהיה פרא אדם" (בראשית ט"ז, י"ב). צריך לומר "אדם פרא", אדם זה שם עצם, ומה התואר של האדם הזה? נורמלי? לא, אדם פרא. אז מה זה "פרא אדם"? אלא אמר שזה בא ללמד אותך שכל תואר שתמצא בעם הזה - ישמעאל - תוסיף לו פרא... "ד"ר יגור" חבש תוסף לו "פרא" - "פרא דר", "פרופסור פלוני" - "פרא פרופסור", "ראיס עראפת" - "פרא ראיס"... פרא אדם. לפני כל התארים תשים "פרא", זה יוצא מן הכלל. אבל תמיד שם תואר קודם. עכשיו כאן אם הכוונה כמו רש"י שהוא אומר שזה שם תואר, צריך לומר לכאורה "לב פרעה כבד", למה כתוב: "כבד לב פרעה"? למה שם תואר לפני שם עצם?

מהמתרץ רש"י? יש הקדמה שאומר הגאון מלבי"ם במלקים א' (פרק כ' פסוק י"ח). כתוב שם שבן דוד מלך ארם אומר תפשו את האנשים האלה של אחאב, "אם שלוש יצאו תפשו חיים, ואם למלחמה יצאו חיים תפשו". למה פעם "תפשו חיים", ופעם "חיים תפשו"? תסב לך שו"ת? האבן עזרא אומר שזה אותו דבר, "תפשו חיים" - "חיים תפשו". אבל המלבי"ם מסביר בטוב טעם. אומר אם אנשים יצאו לשלום, שיישאר חיים אני מבין, אבל למה נתפוס אותם? הם יצאו לשלום? לא, צריך לתפוס אותם. ההדגשה היא למרות שבאו לשלום "תפשו חיים". מלה שיש בה חידוש מתחילה בה. "ואם למלחמה יצאו" הייתי אומר להרוג אותם, קמץ שמע לן "חיים תפשו". המלה שיש בה חידוש מתחילים בה. "אם שלוש - החידוש - תפשו חיים", אפילו שהם לשלום תתפסו אותם, אל תשחררו אותם. תיקחו אותם. "ואם למלחמה" - החידוש במלה "חיים". מתחילים במלה שיש בה חידוש. ומה הדוגמא לזה? בפרשת יתרו כתוב "כי כבד ממך הדבר

לא תוכל עשוהו לבדך" (שמות י"ח, י"ח). כבד זה שם תואר, צריך לומר "כי הדבר כבד ממך", למה כתוב "כי כבד"? אלא יתרו בא להסביר למשה רבנו, אתה לא תוכל לעמוד בזה מהבוקר עד

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	18:23	20:14
ת-א:	18:40	20:12
חיפה:	18:30	20:11
ב"ש:	18:39	20:11

כל מה שיש להם, הכל מקופל שם? יעקב אבינו ישן על כל המדינה כולה?!... דברים כפשוטם?! לא, אלא הכוונה שריכוז הקב"ה את כל הקדושה של ארץ ישראל מתחת ליעקב אבינו.

"ומזון לכולא ביה"

ד. ויש לו עוד ספרים שיש בהם **מוסר לנשים**, כתב את זה בערבית "קאנון אל נסא" [- "חוקי הנשים"]. ויש לו ספרים שכתב בהם **חידות לחדד השכל**. ילדים אוהבים חידות, והרב כותב חידה של חשבון, תחשוב ותחשוב ותחשוב. או חידות של "היכי תמצא". ויש לו חידות במילי דשמיא - אוקימתות של הגמרא עושה מהם שאלות בלי שתדע איפה הגמרא כתובה. עשה ככה שלוש מאות שלושים וארבע שאלות. למשל, איפה כתוב בתורה שמונה מלים רצופות שכל אחת מסתיימת באות מ"ם (חידה ר"ס)? "עזים מאתים ותשישים עשרים, רחלים מאתים ואילים עשרים" (בראשית ל"ב, ט"ו). ועוד שאלה, איפה יש שבע מלים שמסתיימות במ"ם? "מנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם" (במדבר כ"ט, ג'). זה כתוב על היום השביעי של החג - יום הושענא רבא. אחר כך שאלה (חידה ג'), איך אפשר שאדם יכנס והאף שלו לא נכנס? איך זה יכול להיות, הרי האף נכנס הראשון? התשובה, הוא נכנס אחורנית. זו גמרא (שבועות דף י"ז ע"ב). ככה אדם מחדד את השכל. ויש לו **ספרים של דרשות**, ומסביר בטוב טעם. "ומזון לכולא ביה" (דניאל ד', ט').

דמות של אדם הראשון לפני שאכל מעץ הדעת

ה. לא לחינם היה דורש ארבע שבתות בשנה - שבת כלה, שבת תשובה, שבת הגדול ושבת זכור. ויש לו דרשות ארוכות מאד - **ארבע שעות רצופות!** והיה חם, בגדאד חמה מאד, והיו **שם עשרת אלפים איש!** ששת אלפים איש למטה, וארבעת אלפים אשה למעלה, והוא **דורש ביום שבת וקולו נשמע לכולם!** רמקול לא היה באותו זמן, וקל וחומר בשבת, וכולם שומעים אותו. סיפר לי משהו שהכיר אחד שחי למעלה ממאה שנה. אמר לו: למה זכית לחיות למעלה ממאה שנה? אמר לו: אני הייתי עם מניפה ליד הבן איש חי, הוא היה דורש ואני מניף עליו, כולם מתמוגגים מחום, חום נוראי, אבל לפחות הבן איש חי צריך שיהיה לו אויר, אז הוא מניף עליו ארבע שעות! **ובן איש חי בירך אותו באריכות ימים וכך היה.** כשהבן איש חי היה דורש הילדים הפסיקו לשחק, ומסתכלים על הבן איש חי. יש לו מראה מיוחד. אומרים שפעם **הבנא סאלי** הסתכל על התמונה שלו חצי שעה! אמרו לו: מה אתה מסתכל? אמר להם: **יש לו דמות של אדם הראשון לפני שאכל מעץ הדעת.** יש לו אור מיוחד. "האירה פניו בן פניו על עבדך הושיעני בחדשך" (תהלים ל"א, י"ז). "האירה פניו" גימטריא **בן איש חי**. יש אור בספרים שלו. **הרידב"ז** בזמנו בצפת, חכם גדול היה, אמר: כשלומדים בספריו של רבי יוסף חיים - הוא היה בן דורו, אולי נפטר עשרים שנה אחרי - **מרגישים ריח גן עדן!** איפה מצאנו את זה בתורה? "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" (בראשית כ"ז, י"ז). **ריח ראשי תיבות רבי יוסף חיים**, ומה זה "שדה אשר ברכו ה'"? רש"י אומר זה שדה תפוחים, וזה ריח גן עדן. יש ריח גן עדן, יש חן מיוחד בדברים שלו.

ולהלכות יתן חן

ו. יש הלכות יבשות, ואתה מנסה לפתח בהם רוח חיים, זו הלכה. ויש גמרא, בגמרא יש מתח - יש קושיות, יש תירוצים, יש סברא, רש"י דייק כאן, תוספות אמרו כאן. אבל בהלכה אי אפשר לפסוק מהגמרא, יש סוגיא אחרת, צריך לפתוח בית יוסף. **לשלב שניהם ביחד קשה מאד.** מי שלומד גמרא, לא יודע לפסוק. מי שלומד הלכות, אין בו המתח של הגמרא. צריך אדם שישלב בין שניהם. **ובן איש חי גם בהלכות נותן בהם חן.** יש לו חן מיוחד. זה דבר מיוחד בו, וכי יש אדם בעולם בלי קושיות? על הרמב"ם השיג הראב"ד אלפיים ומאה ועשרים ושמונה השגות. (ספר אותם בעל מרכת המנחה (בסוף ספרו) אמר, אלפים קכ"ח השגות, ועלה להם סימן, שכחתי אותו). נו, **והרמב"ם נשאר הרמב"ם.** צריך ללמוד בן איש חי. יש קושיות שאפשר לתרץ, יש קושיות שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ויש קושיות שבכלל אינם קושיות, אלא זו שיטה איך אתה פוסק.

5. בעל הטורים אומר ששלוש לו אותם כולם בעלי מומין, לכן יש בסוף כל מלה את האות מ"ם, מלשון מומין.
 6. בכלום כתוב "כמשפט", וביום השביעי כתוב "כמשפטם". מה זה בא לרמוז? שביים הושענא רבא מקיפים את המזבח שבע פעמים. המזבח היה מרובע, אז גם ההקפה לא ממש עגולה, אלא היא מרובעת כמו מ"ם סופית. לכן יש שבע פעמים מ"ם רק ביום השביעי.

ואחד, כמו מן. את המן אוכלים כולם, לתינוקות הוא כמו דבש, לבינוניים כמו לחם ולזקנים כמו שמן (יומא דף ע"ה ע"ב), יש בו כל הטעמים שבעולם. **אותו דבר הרמב"ם.** הרמב"ם כתב ספר עמוק מאד, לפעמים בשביל להבין אותו - הרא"ש אומר (ש"ת הרא"ש כלל ל"א סי' ט') בשם אדם גדול מברצלונה שאמר: אני מבין בהרמב"ם בהלכות הנוהגות בזמן הזה, בקדשים ובטהרות אני לא מבין. והוא אמר אני יודע שהמוני העם פותחים את הרמב"ם וקוראים, נראה להם **שמבינים אותו, אבל הם לא מבינים כלום.** אם לא תדע את המקור בגמרא, לא תבין. אבל לכאורה הוא מובן, דברים רבים אפשר להבין. **הרמב"ם מדבר בשפה פשוטה.** אומרים למה הרמב"ם כתב בסוף הספר שלו את הביטוי הזה "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה י"א, ט')? כי כשאתה רואה את הים, אתה רואה את כולו שוה, אבל יש בו עומק. מקום אחד עמוק מדאי, אנשים נכנסים למקום מסוכן ונבלעים ה' ירחם, ויש מקומות שזה לא הרבה. "כמים לים מכסים" - שלמעלה נראה הכל חלק ובפנים יש הרבה עמקים, 'מעמקים' יש שם, אל תקרי **"מעמקים"** אלא **"מעמק ים"**... **והרמב"ם ככה נעשה מי שמבין פשט - מבין פשט. מי שמעמיק, מוסיף עוד מלה ועוד מלה, ורואה את הדיק של המלה הזאת.** ולכן נאמר במשה רבנו: "וירד משה מן ההר אל העם" (שמות י"ט, י"ד). מה הטעמים של "וירד משה" - דרגא תביר - "וירד משה". משה רבנו יורד ושובר את הדרגות שלו, דרגא תביר, "מן ההר אל העם" מדבר לעם בשפה שבינו אותה. הוא לא יכול לומר להם דברים עמוקים שהם לא מבינים. אלא: תעשו ככה, ויש טעם, ויש יוצא מן הטעם.

דא ביה כולא ביה דא קני מה חסר

ג. **אותו דבר אצל רבי יוסף חיים.** מי שיקרא אותו **ב'רב פעלים'** אומר זה פוסק מומחה, מביא לך פוסקים [ומכריע]. אומרים שהיה רבו **רבי עובדיה סומך** שולח לו שאלות בהלכה עם שליח. השליח בא, מביא אותו שאלה, ורבי יוסף חיים מיד עונה, כותב: יש פוסקים כך וכך וכן, והמסקנות ככה, והשליח חוזר. ורבו מתפלא: כבר כתב תשובה? הוא פתח ספרים? לא פתח. איך הוא כתב את כל המקורות האלה?! כתב אותם. **הוא למד ולמד. הכל הוא למד.** ולכאורה היו חושבים שכוחו בקבלה, אבל **כוחו גם בקבלה וגם בפשט.** אתה תקרא **'רב פעלים'**, תאמר זה פוסק. תקרא **'בן איש חי'**, נותן הלכות לכל אחד. תקרא **'בן יהוידע'**, לוקח אגדות של הגמרא סתומים וחתומים, ומסביר אותם בטוב טעם. הוא היה מלמד כל יום להמוני העם אחרי התפלה 'עין יעקב', והמוני העם שואלים על האגדות. למשל, כתוב (מגילה דף כ"ט ע"א) "עתידין כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ להגיע לארץ ישראל". איך זה יכול להיות? הם טסים? נוסעים במטוס? אמר להם (עין בן יהוידע שם): הכוונה שהקדושה שבהם תבוא לארץ ישראל. היום יש ברוך ה' עשרת אלפים בתי כנסיות בארץ, כל אחד והסגנון שלו, זה בסגנון אשכנז, זה בסגנון תימן וכו'. אז הקדושה שלהם והמסורת שלהם כולה עתידה לבוא. ומביא הוכחה לזה מרש"י פרשת יצא, כתוב שם (בראשית כ"ח, י"ג): "הארץ אשר אתה שוכב עליה, לך אתננה ולזרעך". מה הפירוש? כותב רש"י: קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל, ושם אותה תחת יעקב אבינו. מה הוקשה לרש"י? מה זה "הארץ אשר אתה שוכב עליה", כמה זה יכול להיות? שלש מטרים? ארבע מטרים? "לך אתננה ולזרעך". מה החידוש בזה? תתן לי קרקע של חצי חדר? לכן רש"י אמר שהקב"ה קיפל כל הארץ תחתיו. אמר רבי יוסף חיים, היתכן לפרש דברים כפשוטם שכל הארץ היתה מקופלת תחת יעקב אבינו? גם ההורים שלו יצחק ורבקה, גם הבית שלהם, גם

הערב, "נבול תבול... כי כבד ממך הדבר", המלה שאתה מדגיש אותה מתחילים בה. ככה רש"י נפלא. "כבד" זה יקיר ולא אתייקר, ואם תאמר לי למה כתוב שם תואר לפני שם עצם? הנה: "כי כבד ממך הדבר". כמו ששם הקדים שם תואר כי זו ההדגשה של המלה, גם פה אמר **"כבד** פרעה". מה הכוונה של התורה? פרעה זה לא אדם נורמלי, הוא כבד, כמה שקיבל מכות הוא כבד, תתן לו עוד מכה ועוד מכה ועוד מכה. עכשיו ילד קטן שקורא את זה לא מבין כלום. רש"י אמר כך וכך. אבל מי שיתבונן ישאל, למה רש"י הלך לפרשת יתרו? חסר לך כבד בבראשית? אתה נמצא בפרשת וזאת, יש לך בבראשית "ואברם כבד מאד במקנה בכסף וזבחה" (בראשית י"ג, ב). "והרעב כבד בארץ" (בראשית מ"ג, א). יש הרבה כבד. "וידע משה **כבדים**" (שמות י"ז, י"ב). למה הבאת מ"כבד ממך הדבר"? אלא רש"י בא להביא לך דוגמא [לענין]. אבל מי שיקרא את רש"י בצורה פשוטה [גם] יבין אותו. זו החכמה של רש"י.

4. פעם כתב הרמב"ם בתחילת הלכות דעות (פ"א ה"א): **"רץ לבב ואמץ לב"**. אמר יש שני סוגים של בני אדם, יש רץ לבב ויש אמץ לב. למה ב"רץ" אמרת **"לבב"**, וב"אמץ" אמרת **"לב"**? סתם כתב? לא! אלא מה זה "רץ לבב"? לא יודע לעשות שום דבר, הוא חושב: כן לעשות, לא לעשות, אפשר לעשות, הוא מהסס, לא יודע מה להחליט, אז יש לו שתי לבבות - "רץ לבב", הוא רך. ואילו אמץ לב הוא חותך, עושה דבר מהיר, לכן כתוב **"לב"**. אפשר לתרץ שהרמב"ם מצא פסוק ["מי האיש הירא ורץ **הלבב**" (דברים כ"ח, ח'), ופסוק] **"ואמץ לבו** בגבורים" (עמוס ב', ט"ז), אבל **קודם כל להרגיש שיש כאן שינוי, ולהרגיש שהשינוי יש בו טעם.**

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת **שולמית** ברכה טובה תחיל בת הרבנית **אסתר** (חיה) **לויזה** ע"ה.

(היום יש תענית דיבור). והבן איש חי אומר לו, די ארבע תעניות בלבד. וגם על 325, עשה לו גם כן כמה תעניות, ותשלים בצדקה. ואפילו אדם שחטא כמה פעמים, בן איש חי אומר תעשה תיקון אחד ומספיק. יש דעה אחרת של בעל התניא (באגרת התשובה) שהוא אומר תעשה שלש פעמים. ורבי יהודה פתיא אמר (מנחת יהודה עמ' קכ"ח): אני לא מסכים בכסף, צריך להתענות בפועל. ואם חטא כמה פעמים, על כל פעם יתענה פ"ד ועוד פ"ד. אני מצאתי רמז על רבי יצחק אלפיה שתיקן תענית דיבור, כי אי אפשר לעמוד בתעניות: "אח לא פדה יפדה איש" (תהלים מ"ט ח') - אי אפשר לעשות פ"ד ועוד פ"ד - "פדה יפדה", אי אפשר. וגם אם תתן כסף של הפדיון, זה גם כן הרבה מאד. לכן בא ראשי תיבות "אח לא פדה יפדה איש" - אלפיה. בא רבי יצחק אלפיה ואמר: תעשה תענית דיבור, העיקר לחזור בתשובה.

לזכות לרוח הקודש

ט. כשאדם לומד בן איש חי, יסיכר אותו, יפתח אותו, זו זכות מיוחדת⁷. אחד אומר לי: אני רוצה לזכות לרוח הקדש (הוא ראה שרבי משה לוי זכה לרוח הקדש, והוא גם רוצה לזכות), אמרתי לו: תלמד בן איש חי. אמר לי: יש ספרים אחרים, קדושת לוי, נועם אלימלך ועוד. אמרתי לו: אלו ספרים מלפני שלש מאות שנה, הם גבוהים מהדור שלנו. בן איש חי שייך לדור שלנו. יש לו תפלות מיוחדות במינים בלשון חכמים חלק ב' (סי' א'). קראנו את התפלות שלו בזמן מלחמת המפרץ, ורבי משה לוי ע"ה היה קורא את זה אתנו, כל כך התרגש מהתפלה, אמר: אני צריך חצי שעה רוגע בשביל ללמוד אחר כך שיעור עם התלמידים. הוא לא יכול. התפלות שלו בוקעות את השמים, קורעות את הלב. להתפלל בסגנון שלו, מחבר אותם בטוב טעם, ברגש מיוחד.

7. וב"ה שזכינו בדורנו למרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ שהיה הוגה בספרי הבן איש חי בחיבה רבה, ומסר עליו שיעורים רבים, בשפה ברורה ובנעימה, במתיקות בבקאות וערבות כדרכו בקדוש, ונדפסו מעט משיעורים אלו בעלוני בית נאמן בפרט בחדשים האחרונים. כן זכנו ה' לערוך את כל שיעוריו על הבן איש חי [ובכל התורה כולה] ומלאה הארץ דעה את ה', וזכות מרן הבא"ח ומרן רבנו הגדול זצ"ל תגן אלף המגן בעדנו ובעד כל העוזרים והמסייעים. אכ"ר. המערכת.

אתה פוסק להדר כמו כל הדעות - ככה שיטת הבן איש חי. או שאתה אומר: לא, מרן אמר וזהו זה, לא אכפת לי שיש דעות של אחרים שמחמירים. הבן איש חי משתדל לכתחילה להביא כל הדעות, אם תוכל לעשות דבר אליבא דכולי עלמא - עדיף.

זמן רבנו תם

ז. הרב עובדיה (שיחיה) כותב עליו ביביע אומר (ח"ב חאו"ח סי' כ"א אות י"א) לגבי זמן רבנו תם במוצאי שבת. הבן איש חי לא פסק כמו רבנו תם. למה? כי המנהג הפשוט מדורי דורות אצל הספרדים בארץ ישראל וסביבותיה לא לחוש לדעת ר"ת. גם האשכנזים שבאו לכאן ראו שהעולם מלא כוכבים, איך רבנו תם אומר שעה אחרי השקיעה עדיין יום גמור? מה יום גמור? הכל מלא כוכבים. כשהחזון איש היה בחוץ לארץ הוא כתב שהפסק של המשנה ברורה בנושא הזה, כמו פסק של סנהדרין בלשכת הגזית. (עיין בשו"ת בית נאמן ח"א חאו"ח סי' כ"ח). כשבא לארץ, אמר: לא, ארבעים וחמש דקות אחרי השקיעה מותר להדליק בא אחד ואמר לו: רבנו תם, רבנו תם, רבנו תם. אמר לו: בוא החוצה, "הבט נא השמימה" (בראשית ט"ו, ה'). מה אתה רואה, יום או לילה? אמר לו: לילה. אמר לו: אתה אמרת, לא אני... הוא לא היה חושש לרבנו תם. במקום עשרים דקות, הרב טיקוצ'נסקי אומר שלושים ושש דקות, והוא היה מחכה ארבעים וחמש דקות עד חמישים. אחרי חמישים זה בסדר. אז הבן איש חי לא החמיר בזה, והרב עובדיה אמר לו: למה לא חששת לדעת רבנו תם? ובפרט שהבן איש חי "דחסדאין מיליה". כל הזמן עושה חסידות. למה לא חשש לרבנו תם? הטעם פשוט, כי אם יחשוש פירושו של דבר שכל ישראל הגרים שם בסביבה, כולם מחללי שבת. לכן הוא לא חשש.

תיקון עיונות

ח. הבן איש חי היה בדרכי נועם. כל מי שהיה בעירו, ונכשל באיזה דבר, לא יאכל את הלב שלו, אלא הולך לבן איש חי. והוא יודע שהאר"י כתב על עיון כזה וכזה 325 תעניות, ועל זרע לבטלה 84 תעניות, ואם אדם נכשל כמה פעמים, עשה לו פ"ד ועוד פ"ד ועוד פ"ד, כל ימיו בתעניות עד שימות... לא ככה עושים

מרן הראש"ל בכנס פתיחת הסניף השביעי השבוע בראש"צ

באתי לראשון לציון במיוחד כי אני מאוד מאמץ בבית הוראה, ואני חושב שאחד החשובים ביותר שיש לנו היום בארץ ושיש לו נסיון גדול בנושא הזה זה הגאון הגדול הרב יניב נסיר שליט"א

בשורה משמחת!!!

בקרו בפתחו מחזורים חדשים לסיפוש חכמים להכשרות פורי הוראות הלכה - פראות - רפואה

השיעורים נעשים ע"י ראש בית הוראה הגאון ר' יניב נסיר שליט"א ועוסקים בעיקר בלימוד פראות, בענייני רפואה והלכה, ובשילוב הוראות מעשיות בשאלות שנשאלים תדיר בבתי הוראה, והוראות פאת גדולי פורי הוראה, בשילוב פצת וסירוסונים כביה"ח "שערי צדק" וירושלים.

בסיום הלימוד והבחינה תתן תעודת הוראה מטעם בית הוראה "מעין שטור" בהתיכנת נשיא בית הוראה הגאון הגדול ר' ברוך שרגא שליט"א ראב"ד ירושלים. ניתן גם לתאם סדרת שיעורים כג"ל לכוללים העוסקים בהלכות טהרה

לפרטים והרשמה:
0527-134-007 | 054-22-613-66
דוא"ל: mt0527176299@gmail.com

לאור הסכנות האורביות לפתחני ח"ו ראוי מאוד לערוך פדיון נפש בערב ר"ה ובערב יו"ט. וכפי הבטחתו של רבנו חיים ויטאל תלמיד האר"י הקדוש העישה כן מובטח לו שמשלים שנתו

פדיון נפש

עיון לזכר שמן ששון ד"ל ראש השנה לעשות פדיון נפש בדף קל"ג סוף ע"ד, שחבאי באופן זה, וזאת שבוער יום בשם ספר הכוונות של הרב מאיר בתיאור ויל שיקבל מודעות לפדיון נפש מניין מרב הריי ווילנא זלה"ה בלבד וזאת שזמרים, ואחר כך כחובב בגליון בספר בית בערב יום הדיבורים היה פדיון מודר שמוצאו הרב חיים הדיבורי עצמו, וזמרים ובערב ויטאל ד"ל היה טוהב בכל צד שזמרים היה מחלקם, וזה כוונת

המיוען בפדיון בערב 26 ש"ח לכל נפש יתקשר לטל. 055-6746187

כל התכונות יועברו למשפחות בני תורה בערב סוכות כמובא במקורות לחסיות, להפצה, להנצחות ולקבלת העלון לפנות לפקס 077-3179532 >>> מייל: bait.neheman@gmail.com | טלפון: 08-6727523 | 052-7430554

“אליהו הנביא במהרה יבוא אלינו”

י. ועם זאת כתב שירים ופיוטים. שבעים פיוטים כתב! ויש לו פיוטים אפילו בערבית למוצאי שבת. איך אבא שלו זכה לבן כזה? היה בעל חסד מיוחד במינו. שמו היה **רבי אליהו חיים**, במוצאי שבת היה מתלבש כמו איזה ערבי, “טייעא” של הגמרא, אף אחד לא מכיר אותו, והיה דופק על הבית של העניים ומביא להם כסף. והם מתפללים: מאיפה הבאת לנו כסף? מה השם שלך? אומר להם: “אליהו”. הולך לעוד בית - אליהו, עוד בית - אליהו. למחרת אלה החייבים במכולת כמה חדשים טובים, מביאים כסף, שילמו כל החוב, מאיפה יש לכם כסף? אומרים: בא אתמול אליהו הנביא הביתה, הביא לנו כסף. עוד אחד - אליהו הנביא, עוד אליהו הנביא. שבוע הבא הלך למקומות אחרים. הוא מכיר את כל העניים והולך לכל אחד ואחד. פתאום ידעו שבבבל - בגדאד - אליהו הנביא מגיע כל מוצאי שבת. אומרים “אליהו הנביא במהרה יבוא אלינו”, והוא בא והולך רק לעניים, שמחר יוכלו לשלם את החובות. כשנפטר רבי אליהו חיים, הפסיק לבוא אליהו הנביא. הבינו שלמפרע הוא לא שיקר, אליהו זה אליהו, אבל זה אליהו חיים אבא של רבי יוסף חיים.

אליהו מסייע אליהו

יא. ומה היה עושה החכם הזה? רצה שבנו ילמד קבלה. ומי היה בקי בקבלה? היה את **רבי אליהו מאני** שהיה רב בחברון. אז אבא שלו היה תומך בו, אמר לו: אתה לא צריך לקבל משכורת מהקהילה, אני אשלם לך הכל, אבל בתנאי שכל שאלה שישאל בני, אם בהלכה אם בקבלה תענה לו. לכן כל פעם יש בבן איש חי: כתבתי לגאון החסיד רבי אליהו מאני והשיב לי, כתב לי ואמר. למה שישב לו? יש לו כל כך הרבה זמן פנוי? אלא כי הוא היה משלם לו על זה, תענה לו הכל, יש לך משכורת קבועה מאבא שלו.

למה רבי יוסף חיים ע"ה לא כתב הסכמות?

יב. ואביו לא חי הרבה שנים, כשהוא היה בן ארבעים ושבע עלה לתורה בפרשת בהר סיני, החזן הראה לו: “ואם מעט נשאר בשנים” (ויקרא כ"ה נ"ב). הוא רעד מעט, התרגש, אמר לו: תתחיל למעלה “אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו” (שם פסוק נ"א). ואפילו הכי אחרי כמה שבועות נפטר. זה “ואם מעט”, המלה ואם עולה ארבעים ושבע, נפטר בגיל ארבעים ושבע. ואומרים שהוא כתב הסכמה לאיזה ספר, ובאותה שנה נפטר. גם סבו של רבי יוסף חיים כתב הסכמה לספר “פאת השולחן”, באותה שנה נפטר. **לכן רבי יוסף חיים לא כתב הסכמה לשום ספר**. אמר: אני נמנע מהסכמות. חשבו שהוא מזלזל בהם. לא, הוא לא מזלזל, אלא ככה קרה אצל אביו ואצל סבו, לכן אמר: אני לא כותב. וגם על ספריו לא ביקש הסכמות. אמר, למה אני אבקש שיכתבו לי הגאון הגדול וכו'? לא רוצה. אדם יקרא את הספר, יראה וישפוט. “המעייין יראה וישפוט” (ע"פ שמות ה', כ"א). וככה היה, הספרים שלו נדפסים ונלמדים ונחמדים, גם במאות הדרך היומי תמיד תמצא שם חידושים מבן יהודיע. לקראו בן יהודיע, יש בו דברים של קבלה, אבל יש בו גם דברים של פשט, מסביר בטוב טעם.

“עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו”

יג. נאמר הלכה, [בן איש חי שנה ראשונה פרשת כי תבוא הלכה ג']: אם אדם מצא אבירה שיש בה סימן, חייב להכריז בבית הכנסת, ויאמר מין המציאה שמצא מה היא. תאמר מה זה, “מצאתי מעיל”, “מצאתי חליפה”, “מצאתי עט”, “מצאתי ספר”. ואם יבוא אדם ויגיד סימניה, יתן לו. יאמר: ספר - שמו כך וכך, מעיל וחליפה - כך וכך הצבע, כך הגובה, זה של חברה פלונית - בגיד... אבל אם הוא לא אמר מין המציאה מה היא, ובא אדם ואמר לו מה היא. הוא אומר: מצאתי מציאה, רבותי, מי נחש? ומישהו אומר לו: “מצאת חליפה”. אל תתן לו. זה לא סימן עד שיתן סימניו מובהקים, כמו מדה משקל ומניין וכיוצא בזה. למה? אמרתי סברא, יכול להיות שזה רמאי. שמע מישהו אומר: מי ראה את החליפה שלי? מי ראה את הספר שלי? מי ראה את העט שלי? שומע את זה, אחר כך מישהו אומר: מצאתי מציאה. והוא אומר לו: עט, מצאת עט. נביא אתה, איך ידעת?...! הוא שמע מההוא. אבל אדם לא אומר “איבדתי עט ויש לו סימנים כאלה וכאלה”, אדם לא יאמר את זה. לכן יתכן שהרמאי הזה שמע ממישהו שאיבד משהו, וכשאתה אומר מה המציאה, זה לא שווה. אלא המכריז יאמר מה הוא מצא, ונחסוך בזה הרבה דברים. כל יום יש עשרות ומאות אבידות, תאמר: מצאתי דבר פלוני, ומי שהדברים האלה באמת שלו יתן סימן אמתי ויתן לו. בזה (ח"ד קפ"ד ע"א) מצאו רמז מהפסוק

“עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו” (דברים כ"ב ב'). אותו זה אות שלו - סימן שלו. מחזירים אבירה בסימניו.

“לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה”

יד. [בן איש חי שנה ראשונה פרשת כי תצא הלכה ב'] המשהה בביתו או בחנותו משקל חסר או מידה חסרה, עובר בלא תעשה. שנאמר (דברים כ"ה י"ג): “לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה”. שלא יהיו בכיס שלך - איפה שאתה מחזיק את אבני המשקל אבנים כאלה. פעם היו עושים את המשקל באבנים, לא עושים במתכת, כי היא הייתה מחלידה. האבן מחזיקה מעמד הרבה יותר טוב מהמתכות. אבל היום - כותב הבן איש חי (לקמן הלכה ד') - כיון שנהגו במתכת, אפילו שבמשך הזמן נפחת מעט, “דינא דמלכותא דינא”. כולם “סבר וקיבל”, לא לוקחים אבנים. אבל פעם כשהיו עושים אבנים, צריך שכל

האבנים יהיו שווים, ולא באבן שאתה קונה בה אתה לוקח אותה גדולה, והאבן שאתה מוכר בה אתה עושה אותה קטנה. אל תאמר: לא ניכר כל כך ההפרש. לא! הם צריכים להיות שווים בדיוק. ואפילו אינו מודד בה כלל, לא מודד ולא שוקל, סתם תמונה בעלמא, יש לו איזה אבן יפה מהר סיני², גם כן עובר על

8. שיעור זה נמסר ממרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ ביום שני ו' באלול הרחמים התשע"א בבית המדרש "אהבת התורה - איש מצליח" בין מנחה לערבית. המערכת.

9. יש אבנים מהר סיני. איך ידענו שזה אבנים מהר סיני? כתוב במפרשים של מורה נבוכים (ח"א סוף פרק ס"ו) שבאבנים שם יש דבר מיוחד. ואת זה כותב גם רבי יונתן אייבשיץ ביערות דבש. וגם הגאון יעב"ץ (ספר מגדל עוז, בית עליות הטבע דף ק"כ ע"ד). שגם אם תשבור אותה לאלף רסיסים, תמצא בכל רסיס תמונה של הסנה - תמונה של שיח כזה שנקרא סנה. (סיני מלשון סנה). בזה אנחנו פותרים את הבעיה איפה זה הר סיני, יש כמה סברות, יש קבלה בידי הערבים שג'אבל מוסא' זה הר סיני, ויש חוקרים בלי סוף. זה אומר כאן, זה אומר כאן, וזה אומר כאן. בבלבול לנו את המוח... אבל את זה ראשונים כתבו, כנראה ככה מקובל בידם. והאבנים

איסור. [כלומר] אדם שמחזיק אבן כזאת, ויש לו גם אבנים של משקל [ועל ידם יודע משקלה] ויכול לרמות בה, זה אסור אפילו אינו שוקל בה. **אבל בימינו שלא שוקלים בכלל באבנים, אין בזה שום בעיה.**

עובר על לאו זה גם באמצע תפילת נעילה

טו. הבן איש חי מוסיף שמי שיש לו אבן פסולה גדולה או קטנה, **עובר על הלאו הזה דלא יהיה לך בכיסך אפילו בזמן תפילת הנעילה ביום כיפור**, כי יש לך בבית דבר כזה. אתה לא עושה מעשה, אבל עצם הדבר שיש לך בכיסך זה אסור. במקום אחר כתב הבן איש חי דבר כזה על אלה שמלוים ברבית, אמר: הם אומרים ביום כיפור "על חטא שחטאנו לפניך בנשך ובתרבית", **ובאותו רגע בעצמו הכסף שלו מביא לו ריבית!** לכן צריך להיזהר בריבית שיהיה רק על פי ההלכה, היתר עיסקא וכדומה, לא כאלה שמלוים ריבית קצוצה שלשה

אז אדם כזה עובר בכיפור על הלאו הזה של ריבית, וגם בלאו של המשקולות.

לא להשהות שטר פרוע

טז. והוא הדין דבר הדומה לזה, **שלא ישהה שטר פרוע**. מה זה שטר פרוע? יש לו ש"ק ממישהו, פגש אותו בדרך, אמר לו: אני רוצה לשלם לך, עכשיו יש לי כסף, קח אותו. כשיגיע הביתה מיד יקח את השטר ויקרע אותו, או שיעשה עליו "קרוס", ויכתוב "נפרע", "פרוע". כי מחר הוא עלול ללכת לעולם הבא, ובאים הילדים ואומרים: אתה חייב לאבא כך וכך! היו הרבה מקרים כאלה. היה מעשה בימי **רבי ישועה בסיס ע"ה** שבאו תובע ונתבע לפני הרב, האחים תובעים מישהו, אומרים לו: מצאנו שטר בין שטרותיו של אבא שאתה לא שילמת. אמר להם: אני שילמתי, פגשתי אותו ביום ששי, ואמרתי לו: עכשיו יש לי כסף, קח. והוא אמר לי: לא, עכשיו השטר לא בידי. אמרתי לו: אין דבר, אחר כך תביא לי את השטר. במוצאי שבת נפטר אביכם. מה נעשה?! אמרו לו: אתה סתם מספר סיפורי סבתא, אתה צריך לשלם! הלכו לרב, הרב אמר: תשאירו את השטר אצלכם, ומחר תבואו. למחרת באו האחים התובעים, וראו שהשטר קרוע! ולא סתם קרוע, אלא קרוע בקרע בית דין, שתי וערב (ראה ש"ע ח"מ סי' נ"ב ס"א). כל אחד אומר לאחיו: אתה קרעת אותו? איך זה נקרע? (הם היו גרים ביחד, עדיין לא חילקו את הירושה). אתה קרעת אותו? לא קרעתי. אמר להם הרב: אבא שלכם נשלח מן השמים לקרוע את השטר, כי באמת השטר הזה פרוע¹¹. כמה אנשים יכולים לעשות את זה?! **לכן אדם חייב, מיד אחרי שהשטר נפרע יקרע אותו**. לא יאמר: אבל הוא לא ביקש ממני, ישלם שוב והרווחתי... לא, אל תגיד ככה! אלא תקרע מיד. "ואל תשכן באהלך עולה" (איוב י"א י"ד), הגמרא אומרת (כתובות דף י"ט ע"ב) שזה נאמר על המשהה שטר פרוע בתוך ביתו.

לא להשאיר בבית, ספר שאינו מוגה

יז. ולא רק שטר פרוע, אלא גם ספר שאינו מוגה (עיין בגמ' שם). אם יש לך ספר משובש, ובזמן הגמרא מה זה ספר? תורה נביאים וכתובים. יש לך סופר אחד בטלן שעושה שיגאות, כותב מלא חסר, וחסר מלא, כותב טעויות. ויש הרבה טעויות אפילו אחרי התפשטות הדפוס. במקום אחד באיוב (ל', ו') כתוב: "בערוץ נחלים לשכון". ואומר המנחת שי: "עלה עשן באפי ואש מפי תאכל" (ע"פ תהלים י"ח ט') על המדפיס שהדפיס בונצ'א שנת ש"ט, במקום "בערוץ נחלים" - "**בערו גחלים**". כנראה ככוונה כתב ככה, עשה הגהה בפסוק, הוריד את הצד"י, ואת הנו"ן עשה אותה גימ"ל - "בערו גחלים". אמר: עלה עשן באפי! כל אחד יעשה הגהות? אסור להשאיר ספר משובש בבית, ולכן תמיד החכמים הגיהו והגיהו. **אבל אסור להגיה בתוך הספר**, כי אולי אתה טועה, אלא מגיהים בצד. **רבנו תם** כעס על מי שמגיה ספרים. אמר (בהקדמתו לספר הישר) אפילו **זקני רבנו שלמה** [רש"י] הגיה כמה פעמים, והגירסא הקדומה

גם זה היום לא ריאלי, זה שקר, ובפרט שזה צמוד. זה שקר מוחלט. הוא גונב להם, ומה שמביא להם רווחים, הרווחים שמביא זה מהקורא! צריך להיות חכם, אל תאמין להם. מוטב מעט טוב, מאשר הרבה והכל הלך באויר. אמר שלמה המלך (משלי י"ג, י"א) "הון מהבל ימעת". ואני פירשתי: **הון שעשוי מהבל - כמו מניות ודברים כאלה סופו להתמעט**. "קובץ על יד ירבה" - מעט מעט. היה סיפור על אחד כשנולדה לו בת עושה קופה גדולה, וכל יום שם בה שקל, כשמגיעה החתונה שלה, פותח את הקופה, וכן פורת יוסף יש לו אלפים...

11. היה מעשה בדורנו לפני שבעים-שמונים שנה, היה רב אחד מקובל שמו **רבי רפאל ג'אמי, אבא למד אצלו קבלה** והיה מאד מתפעל כשמספר איך הוא מלמד להם. אמר, ביום שבת היו באים אליו לבית כנסת בתנוס, שמו "צאלת בונאן" - בית הכנסת על שם בונאן. זה בונאן? משפחת בונאן, הייתה משפחה כזאת. למדו אצלו במנחה ביום שבת שתיים עץ חיים, היו קוראים קטע, אתה חושב שכולם מבינים, כולם תלמידי חכמים. והרב אומר: בשביל להבין את הקטע הזה צריך להקדים לכם הקדמות, הקדמה מכאן ומכאן ומכאן, פתאום הדברים לובשים מראה חדש, משהו חדש לגמרי, לא הבנו את כל זה. אבא רצה לכתוב במוצאי שבת מה שהסביר, אבל היה שוכח את הכל. יום אחד רבו של אבא לחץ עליו, אמר לו: לך תרשום, כי כל כך חכם האדם הזה, לך אליו, תרשום. הלך אליו, שאל אותו כמה שאלות שהרב של אבא כתב לו, שאל אותו והוא ענה ורשם. אבל לא הלך יותר. למה לא הלך יותר? אמר: הרגשתי שהיו אנשים שלא כל כך שמחים ב"טרדן" הזה... מה אתה מפריע לנו? אל תבוא ואל תשאל. אז הלך הרב רבי רפאל לעולמו, "ועמו תמות חכמה" (ע"פ איוב י"ב, ב'). **ומה שאבא רשם זה נשאר למזכרת, והדפסנו את זה פעם באור תורה** (טבת תשמ"ס ס' ל"א), **יש שמה רעיונות מאד יפים**. אז אמרו עליו שפעם באו אליו גם כן בשאלה כזאת, יורשים באו לתבוע מישהו, אמרו לו: מצאנו שטר בין שטרותיו של אבא שאתה חייב לו. אמר להם: פרעתי לו, לא האמינו לו. אמרו בוא נלך לרבי רפאל (כי הוא היה מקובל בעל מעשים), אמר להם: אם תשמעו את אבא שלכם שאומר לכם שזה פרוע תאמינו לו? אמרו לו: איך נשמע את אבא? אמר להם: בואו אתי. באו לקברו, אמר להם: תשימו את האוזן שלהם על הקבר. והנה הם שומעים את אבא צועק מהקבר בערבית: "כ'אלץ, כ'אלץ" - "פרוע, פרוע"... קרעו את השטר והלכו הביתה.

"האלף לך שלמה"

בעשרת ימי תשובה, עשרת הדברים
שיסדרו לך את השנה

וכל זה בסך 250

מיני כרד (מסגרת) 4X

אפשר מוכסי מעשרות

הטמנות וזכרו בל"ג לפרי פריטים על כל בקשותיהם
(בתפילת הנעילה ברכה כללית) ניתן להעביר עד 5 שניות

08-6727523 התקשרו
כעת:

או בעמדות נדרים פלוס
או באתר: did.il/jrxTY

ארבעה אחוזים לחודש! אומר לו: זו היתר עיסקא, אתה מביא לי את הרווחים. איזה רווחים?! מאיפה הוא יכול להביא סכום כזה?! הרבה אנשים מתפתים¹⁰.

האלה נמצאים באמת בהר סיני. מתחילה מצרים לא אכפת לה, היו באים ולוקחים את האבנים האלה. אחר כך ראו שעושים מזה עסק, אז היא אסרה לקחת אבנים משם.

פעם רבי עמנואל טולידאנו הלך לאיזה חוקר אדמה בצרפת (הוא נקרא ג'יאולוג). אמר לו: מה זה? אמר לו: מאיפה הבאת את זה? אמר לו: מהר סיני. אמר לו: תן לי ללמוד. למד מהתורה ומהנביאים. אמר לו: כנראה במעמד הר סיני, הר סיני הפך לנוזל מהאש, "אשר ירד עליו ה' באש" (שמות י"ט, י"ח). והשיחים שהיו בהר סיני, מהחום נכנסו לתוך האבנים ונבלעו שם, אז האבן קיבלה צורה של סנה. אחרי שהוא שמע את זה ממנו אמר: עכשיו הבנתי מה שנאמר בשירת דבורה (שופטים ה' ה') "**הרים נזלו מפני ה'**". מה זה נזלו? תאמר "רעדו", "פחדו", "חלו", "הדדעו". מה זה נזלו? נהפכו לנוזל! "זה סיני מפני ה' אלקי ישראל".

10. הולכים לכל מיני קרנות של שקר. קרנות של רות יהודה, פעם חומש, פעם חריש, פעם בועז, כל מיני דברים בטלים ומבוטלים. אדם משלם לו, והוא מבטיח לו עשרה אחוז לשנה.

על זה היה דווה ליבנו ועל אלה חשכו עינינו

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו של **הרב רבי שמעון דיין זצ"ל**
שהיה מחנך תשב"ר שנים רבות בצרפת בערים אקסלבאן ומרסיי מייסד הכולל בעיר אקסלבאן

אחד ויוכיח ויסביר, אבל להגיה בפנים זה אסור. ולהשאיר ספר משובש בבית, עליו נאמר "ואל תשכן באהליך עולה". **גם לא ישהה מטבע שהוא נחושת מצופה בכסף** שיראה כאילו זה מטבע של כסף, אתה מטעה את הבריות.

אפילו בדבר מועט עובר בעשה

יט. [הלכה ג'] **התורה הקפידה על מידות ומשקלות בכל שהוא, שאם שקל במשקל חסר או מידה חסרה ממנה המדינה אפילו דבר מועט עובר בלא תעשה. איזה לא תעשה? "לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה"** (ויקרא י"ט, ל"ה). מדה זה מדה, מודדים מטר, שתי מטר. משקל - קילו, שני קילו וחצי קילו. משורה זו מידת הלח. "ומים במשורה תשתה" (אבות פרק ו' משנה ד'). כמה זה משורה? כתוב ביחזקאל (ד', י"א): "ומים במשורה תשתה", ששית ההין. ההין זה שנים עשר לוג, ויש גמרא במציעא דף ס"א ע"ב כמה זה משורה [שם איתא אחד משלשים ושלשה בלוג, וכ"ה ברמב"ם (פ"ח מהלכות גניבה ה"ז)]. ובגליון הגמרא כתוב צ"ל אחד משלשים וששה בלוג, וכ"ה בב"ב (דף פ"ט ע"ב). והרד"ק ביחזקאל (ס"ה) גרס אחד משלושים בלוג, והסביר הנאמר ביחזקאל שם "ומים במשורה תשתה, ששית ההין, מעת עד עת תשתה", שלכאורה אם משורה ששית ההין, היא משורה שני לוג ולא אחד משלושים בלוג, וז"ל: ומה שאמר "ששית ההין", לא אמר שהמשורה ששית ההין, אלא שלא ישתה מעת לעת אלא ששית ההין, ומאותו ששית ישתה במשורה מעט מעט וכו'. **העורך ס"ט**, זה שיעור קטן מאד. אז אפילו בדבר קטן אסור לעשות עול. אני זוכר בתנוס שהיו באות ערביות שאין להם כסף, קונות שמינית של ליטר שמן, אנחנו קונים בקבוקים ברוך ה', אבל שמה היו קונים שמינית של ליטר, יש לו איזה כלי קטן והוא מודד אותו, ממלא אותו שמן. יכול אדם לחסר מעט, לרמות מעט, שישאיר שמן למטה, כל זה נקרא "לא תעשו עול".

קשה ענין של מדות

כ. **ואמרו חז"ל** (ב"ב דף פ"ח ע"ב) **"קשה ענין של מדות ומשקלות יותר משל עריות"**. איך למדו את זה? בעריות כתוב (ויקרא י"ח, כ"ז) "את כל התועבות האל". ובמדות ובמשקלות כתוב (דברים כ"ה ט"ז): "כי תועבת ה' אלקיך כל עושה אלה כל עושה עול". פה תועבות פה תועבה, אותו דבר, זה תועבת ה'. אבל פה כתוב "אלה", ופה כתוב "האל". אלה קשה מאל. לכן צריך להזהר. ולמה זה קשה יותר? הרי עריות זה דבר חמור מאד, גובלות בכרת, בסקילה וכו' מפני שהוא גזול את הרבים, ואינו יודע למי יחזיר. אפילו אדם שנכשל באשת איש שזה דבר חמור מאד, אם הוא חוזר בתשובה, עושה תעניות, יש לו חלק לעולם הבא.¹⁴ הכל נסלח.

(עיין בירחון או"ת מרחשון תשע"ב סי' ח"י אות ד' ואילו תשע"ב סי' קמ"ג אות א').

¹⁴. ככה כתוב בגמרא (ב"מ דף נ"ט ע"א) ששאלו את ר' אבהו המלך בא על אשת איש מה דינו? אמר

היא הנכונה. הוא חולק עליו כמה פעמים, אבל הרבה פעמים הפשט כמו רש"י, רש"י אין כמוהו בפשט. ושם הוא ממשיך להתלונן על "רבנו שמואל אחי - **רבנו שמואל זה רשב"ם, אחיו הגדול של רבנו תם**"¹² - על אחת שהגיה רבנו שלמה, הגיה הוא עשרים" ואסור להגיה. כל כך כעס רבנו תם על זה, עד שבספרו ספר הישר (חלק התשובות סי' מד) כתב על זה חרוז: **"ומגיה חנם, בעיני דינים, למדורי גיהנם"**... מגיהים בטעות. לוקחים ומגיהים ומוחקים. למה [הוא כעס עליהם]? כי אחרי שמחקת, אף אחד לא יכול לנחש מה שכתוב. אז כתבו דוקא אם מגיה בפנים, אם הוא מוחק מי יגלה את זה? אבל אם הוא כותב בצד **"כך נראה דצריך להיות" - מותר.**

רוב הגהות מהרש"ל והרש"ש קולעות אל השערה

יח. **הרבה פעמים יש הגהות נכונות במאה אחוז.** הגהות מהרש"ל, הגהות מהרש"ש, רובם ככולם קולעות אל השערה. מה יעשו? לא יגיהו? ישבו בחיבוק ידיים? לא יעלה על הדעת! אם יש טעות - יש טעות. רק מה, אם ההגהה מסופקת, אז כותבים **"כ"נ דצ"ל" - כך נראה דצריך להיות.** ככה מהרש"ש כותב, וככה הרבה חכמים כותבים. היום הגימו, כותבים "אוצ"ל" - אולי צריך להיות... "אולי", דבר פשוט ברור כשמש כותבים "אולי". מה אולי? זה דבר ברור. אם אתה לא מגיה בתוך הספר, מותר להגיה.¹³ מותר לכתוב בצד **"נראה לי ככה וככה"**, יבוא

¹². הוא מבוגר ממנו בחמש עשרה שנה, ככה אני זוכר. כשנפטר רש"י, רשב"ם היה בן עשרים, ורבנו תם היה בן חמש.
¹³. בליל שבת שרו שיר ידוע **"מה ידידות מנוחתך"**. ויש כתוב מה שמותר בשבת, אסור לדבר דברים של חול, רק לשדך הבנות מותר, "ותינוק ללמדו ספר, **למנצח בנגינות**". מה רוצה המחבר? "ותינוק ללמדו ספר" - מותר לדבר על תינוק עם משהו: יש לי תינוק, אני רוצה שילמד אצלי שבווע הבא. מותר לדבר עם המלמד, אני מביא אותך וכדומה, זה לא נקרא דיבורים של חול, כי זה לימוד. אבל מה זה **"למנצח בנגינות"**? פתחתי אחר כך בסידור אוצר התפלות, והוא אומר שם בשם ספר מייטיב נגן שכתוב בגמרא בנדרים (דף ל"ז ע"א) שאסור לקבל שכר על לימוד של ילדים. ואם תאמר איך המלמדים מקבלים שכר? מקבלים שכר טעמים, על אותם טעמים של זדקא, שופר הולך, סגולתא, איך להנעים ואיך להטעים, על זה מגיע להם שכר. "ותינוק ללמדו ספר" - למנצח בנגינות". אבל קשה, קודם כל כאן לא מדובר על שכר, מדובר על שמדברים על זה בשבת. ומה זה **"למנצח"**? צריך לומר **"לנצח בנגינות"**, או **"ולנצח בנגינות"** - ללמדו ספר ולנצח. נזכרתי שבגמרא כתוב (בכתובות דף ה' ע"א וגם בשבת דף ק"ג ע"א) "ללמדו ספר וללמדו אומנות" - ללמד אותו אומנות. **נראה הנוסח המקורי היה "ותינוק ללמדו ספר, וללמדו אומנות"**. אחר כך באו "חסידים" ואמרו: מה, ללמד אותו אומנות, ועוד בשבת? זה אסור. אבל זו גמרא מפורשת! אומנות זה החיים, ככה יחיה, מחר ימצא את הפרנסה שלו. אמנם זה קצת דחוק,

כי אומנות בשורוק, ושמם כתוב 'הבנות' בחולם, אבל לא נורא, חולם ושורוק יכולים להתחלף. מצאנו כמה פעמים בתנ"ך חולם ושורוק מתחלפים, מצאנו **"הזבולוני"** בפרשת פינחס (במדבר כ"ו כ"ז), ושמו זבולון. מצאנו "הושע בן נון" ופעם אחת בדברי הימים (א' ז' כ"ז) כתוב: "נון", בחולם, זה אותו הושע בן נון. "נון בנו", הושע בנו. לכן מוטב לומר ככה, זה לשון הגמרא "ללמדו ספר וללמדו אומנות". מי אמר שההגהה שלי נכונה? שלחתי מכתב למישהו שיש לו כל מיני כתבי יד, אמרתי לו: תחפש אם יש סמך להגהה הזאת. [ושלחו לי שכן הגיה רבי זאב וולף חיות].

להיות חזן
ב-4 שעות בלבד
שת שניי רשין

על ידי החזן

רבי כפיר פרטוש

לפרטים והרשמה:
לקורס הקרוב אליך ☎ 058-4143933

מאמרים על סדר
פרשיות השבוע
מתובלים בספורים
ומסרים מאורו הגדול
של מרן ראש הישיבה
רבני מאיר מאוזן
זצ"ל.

אין בקונטרס זה מטרה
להספיד את מרן או לשבחור,
מה שלא רצה מעודו. רק
ניסיון להצריך ולטעום מעט
מגדולתו של הענק אשר היה
ניצב לצדנו על הקרקע
וראשו מגיע השמימית.

את הקונטרס ניתן להשיג בכל הארץ:
054-8484512 / 053-4154410
לחילופין ניתן ליצור קשר במייל:
a0548484512@gmail.com

מוקדי מכירת ספרי מכון אורח צדיקים ברחבי הארץ:

מוקד מרכזי מושב ברכיה מוסדות "חכמת רחסים" 08-6727523 / 9105* שלוחה 6

מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת
מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת
מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת
מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת
מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת	מחלקת

שולחים אנו את תנחומינו למשפחה רעייתו הרבנית ובנותיו היקרות ובפרט בצער הרבנית רעייתו של מורנו ורבנו הגאון הגדול הרב חננאל כהן שליט"א ראש מוסדות חכמת רחמים וראש הישיבה הגדולה לבנימין אמר ברכיה תנחומינו הכנים למשפחה היקרה. "יהי רצון שלא תוסיפו לדאבה עוד" המנחמים רבנן ותלמידהון | הנהלת המוסדות

שבעה דורות, "כל הורג קין שבעתים יוקם" (שם פס' ט"ו).

דוגמאות לצרכי רבים

כב. אמרו רמז, "תשב אנוש עד דכא" (תהלים צ"ג). **דכא** ראשי תיבות דם כפירה אשה. **דם** זה שפיכות דמים, **כפירה** זו עבודה זרה, **ואשה** זה איסורי עריות. ועוד רמז "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם" (איכה ה' כ"א). **קדם** ראשי תיבות קין דוד מנשה. **קין** זה רצח - שפיכות דמים. **דוד** מה שאמרנו, **ומנשה** זו עבודה זרה. כל אלה חזרו בתשובה. לאפוקי כאן אם אדם גונב ושוקל לאחרים, **הוא גוזל את הרבים**, הרבה שקלו, הרבה קנו, והוא רימה אותם **ואינו יודע למי יחזיר**¹⁵. לכן קשה ענשם של מדות מעונשם של עריות. ומה יעשה אדם שעשה ככה? אין לו תיקון? **יעשה בהם צרכי רבים**, יעשה בערך כמה כסף הוא גנב מהאנשים, ויעשה בהם צרכי רבים. **מה זה צרכי רבים?** למשל, **יבנה ספסלים על ידי תחנונות אוטובוס**. למשל, יעשה **"מי-קר" במקום ציבורי**, מי שרוצה לשתות מים קרים יוכל לשתות. למשל, יקנה **כמה סידורים לבית הכנסת** שכל אחד יהנה ויתפלל בהם, וכן **חומשים** וכדומה. ובכל זאת אומר הרב בן איש חי **אין זו תשובה הגונה**. תשובה אמיתית צריך להחזיר לבן אדם בעצמו, לכן צריך להיזהר מלכתחילה שלא לגנוב לאף אדם.

15. אומרים **שלחפץ חיים** היה לו מכולת, והוא היה מיוחד במינו. החפץ חיים משה מיוחד, הכל נותן בעין יפה, ומודד ושוקל הכל בסדר גמור. אז כשהחנות הייתה פתוחה, לא הולכים לשום מקום, הולכים רק לחפץ חיים. למה? כי שמה [במקומות אחרים] ירמו אותם ויסדרו אותם. אבל החפץ חיים "חפץ חיים אוהב ימים לראות טוב" (תהלים ל"ד, י"ג). אמר: אם ככה, אנחנו מקפחים את הרבים, נפתח רק חצי יום. אז אנשים היו מסתדרים עם הקניות שלהם, רק בבוקר בשעה שהחפץ חיים פותח, (או שהיה פותח אחרי הצהריים), באים כולם בתור, וכל היום כולו החנויות שמה ריקות, אף אחד לא קונה! רק אולי אם אחד שכח בקבוק חלב, הולך וקונה. אמר החפץ חיים לאשתו: טוב, נפתח רק פעם אחת בשבוע. ריכזו כולם קניותיהם לזמן שהוא פתוח... ופעם אשה אחת קנתה ממנו מלח עם הרבה דברים, ושכחה את המלח והוא לא ידע מזה. למחרת כשראה את זה, אמר: **כל הלקוחות מקבלים מלח חצי קילו בחינם** (כמו שהיה קנתה), **אולי האשה הזאת תהיה ביניהן ותקבל את המלח הזה! עד כדי כך! מן הדין הוא לא יחייב כלום, כי הוא לא עשה את זה בכוונה, היא שכחה. זו בעיה שלה, שתבוא ותגיד**. אבל אדם שהוא עושה משקלות לא טובים, הוא לא יכול להחזיר.

תשובה מועילה גם לעבירות חמורות

כא. אמרו, מניין לנו שהתשובה מועילה גם לעבירות החמורות? שלש עברות חמורות זה עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים. עבודה זרה ראינו במנשה. מנשה עבד עבודה זרה, אחר כך בא נבוכדנצר, לקח אותו אליו, העיף אותו, ורצה לצלות אותו, לעשות ממנו קרבן... (ככה כתוב בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ב). אז מנשה התחיל להתפלל לכל הפסילים. הוא זוכר אותם בעל פה, כל יום יום יש לו עבודה זרה אחרת, מתפלל ומתפלל ואף אחד לא עונה, והוא הולך ונצלה. עוד מעט יהיה ממש ראוי לאכילה... אז אמר: נזכרתי, בילדותי (אביו חזקיה נפטר עליו כשהיה בן שנים עשרה, רואים את זה בבניא - מלכים ב' פרק כ"א), אבי היה מלמד אותי כל בוקר: תגיד שמע ישראל. אני עכשיו אגיד שמע ישראל, והיה אם י-ה יענה לי, גמרנו, אני חוזר בתשובה. ואם לא, אז חס ושלום כמוהו כמו כולם. אמר "שמע ישראל" והתחיל להתפלל, ומלאכי השרת סגרו עליו את הדלת. אמרו לקב"ה: הרשע הזה נזכר בך בסוף? כל החיים שלו עבד אלילים, עכשיו הוא אומר שמע ישראל? זהו. אבל הקב"ה אמר: לא, אני מקבל אותו. "ויעתר לו... וישיבהו ירושלים למלכותו" (דברי הימים ב' ל"ג, י"ג). הגמרא אומרת (סנהדרין דף ק"ג ע"א) שבנוסח שהיה לפני חכמי התלמוד (עין בגליון שם ובהערות וציורים עוז והדר מכת"י וחיידושי רבותינו), כתוב "ויתחר לו" בחי"ת, ו[ככה הם היו] קוראים, [ולכאורה היה צריך לומר] "ויעתר". מה זה **ויתחר**? חתר חתירה מתחת כסא הכבוד. מנשה עבד עבודה זרה, חזר בתשובה וחזר לירושלים. הוא מלך חמשים וחמש שנים, והגמרא אומרת שעשרים ושנים שנה היה רשע, אחר כך חזר בתשובה. אבל בכל זאת מה שהרשע עשה נשאר לו הרבה זמן, זה לא בקלות נמחק, הוא לא השמיד את כל האלילים שהיו. בהתחלה הוא עודד את זה, לכן נשאר שמו לדורות כרשע. אז מנשה זה עבודה זרה. וגילוי עריות למדנו מדוד המלך, דוד המלך לא היה ראוי לאותו מעשה (ע"ד דף ד' ע"ב), זה גובל בגילוי עריות, והוא חזר בתשובה. יש לו מזמור מיוחד על התשובה בתהלים (מזמור נ"א): "לך לבדך חטאתי, והרע בעיניך עשיתי, למען תצדק בדברך תזכה בשפטך" (שם פסוק ו). ואיפה ראינו רצח? בקין. קין רצח, ואמר: "גדול עונוי מנשוא" (בראשית ד' י"ג), והקב"ה אמר לו: בסדר, נחכה לך להם: דינו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלכין פני חברו, אין לו חלק לעולם הבא.

מתוך שיחותיו ודרשותיו של מורנו ראש המוסדות הגאון הגדול רבי חננאל כהן שליט"א ראש ישיבת 'לבנימין אמר' ברכיה

רדיפת הצדק

(מתוך הספר החדש "שמחת התורה" חומש דברים)
צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וִירֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ (דברים ט"ז, כ').

מילי דהספידיא על חמי הרה"צ שמעון דיין זצ"ל

אורו - פאריס - אקסלבא - בני ברק - מרסיי - ז'ניבא
נפלה עטרת ראשנו כלילא דורדא מרביץ תורה בישראל
אבינו רוענו חמי היקר רבי שמעון דיין זצ"ל

נולד בשנת תרצ"ה בכ"ח תמוז בעיר אורן שבאגליריה, לאביו אליהו למשפחת דיין ואמו רחל ממשפחת סכון. כשהיה בגיל שנה עברו הוריו לגור בעיר פאריס שבצרפת, וכשפרצה מלחמת העולם השנייה והנאצים הארורים השתלטו על צרפת, החביאו אותו הוריו עם חלק מאחיו בבית יתומים והוריו ברחו לדרום צרפת וניצלו כולם בדרך נס. כשגדל עבד לפרנסתו והיה סוחר מצליח. כשהגיע לגיל עשרים ושמונה חשקה נפשו בתורה ומכר את כל מחסרו, והלך ללמוד בישיבת חכמי צרפת באקסלבאן שבצרפת בעידודה של אמו רחל ז"ל. כשהגיע לישיבה ביקש מראש הישיבה הגאון רבי יצחק חייקין תלמיד החפץ חיים זצ"ל להתקבל ללמוד בישיבה, ענה לו ראש הישיבה אתה מבוגר מאוד ואין מקום בשבילך, אמר לו המנוח וללמוד בבית המדרש אני יכול, ענה לו הרב חייקין כן אני לא מגרש מי שלומד תורה. וכך במשך כשבועיים שקד על תלמוד בבית המדרש והיה נרדם על הסטנדר, כשראה הרב חייקין את דביקותו בתורה הבין שזה לא התלהבות רגעית שחולפת, ואז קרא לו ואמר לו התקבלת לישיבה. כשהתחיל ללמוד פנה אליו הגאון רבי יצחק וייל שליט"א ראש הישיבה כיום ואז היה משנה לראש הישיבה, וביקש ללמוד עמו, וכך למד עמו בחברותא שלוש שנים. חמי המנוח היה מזכיר תקופה זו בהתרגשות באומרו איני יודע במה זכיתי ללמוד חברותא עם הרב וייל

שליט"א. אחר שלוש שנים בישיבה התחתן עם רעייתו שרה לאה למשפחת דוכאן בת למשפחה מיוחסת של רבנים ודיינים בעיר קונסטנץ שבאגליריה. לאחר חתונתו בקשו רבו הרב חייקין זצ"ל ללמד תשב"ד באקסלבאן וכן היה. והיה מלמד מומחה שהחזיר בתלמידיו אהבת תורה ויראת שמים ומתלמידיו אז יצאו הרבה תלמידי חכמים ומוקירי רבן. כמו כן ייסד בעיר אקסלבאן כולל אברכים הראשון לבקשתם של האברכים שם ולמד שם שנים והוא שמינה את ראשי הכולל שם והיה שותף בהחזקתו. כשהמחזיק העיקרי היה אחיו הגדול הנדיב המנוח אנרי אהרון דיין ז"ל. לאחר תקופה שלח אותו הרב חייקין עם קבוצת אברכים לעיר ניס להקים שם קהילה תורנית והוא למד בכולל ולימד את בני האברכים שם.

אחר זמן שם לפני כחמישים שנה ראה שקשה לגדל ילדים בצרפת באוירה תורנית ואת התבוללות הגוואה החליט לעלות לארץ ישראל, והגם שהניאו אותו חבריו מפאת המצב הכלכלי ששרר בארץ והרוחה הכלכלית שהיתה בצרפת לא שמע אליהם וענה להם אני עושה רצון ה' והקב"ה ידאג לשאר. וכן היה שעלה לארץ לעיר בני ברק ולמד בכולל "תורה וחיים" בראשות מרן הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל. וכדרכו להוסיף בקודש וללמד תורה, פתח שם כולל ערב לבעלי תשובה ומדי ערב היה לומד איתם יחד. אחר י"ט שנים כשנפטרה אשתו חזר לצרפת והיה מלמד משך שנים במוסדות הרב סיבוני, הרב רומי ז"ל שם, וכן בת"ר של קהילת "לשם שמים" של הרב ממוש פנש שליט"א והיה מזכירו לטובה. אחר כך נשא את רעייתו הרבנית זקלן שרה תבדל לחיים טובים אמן, ועבר לגור בעיר ז'ניבא בשווייץ. בשנים האחרונות נחלש ובפסח שנה זו חזר לארץ ישראל והתגורר בביתה של בתו רחל ממיה יזכרו לטוב היא ובעלה הרב אלעזר על טיפולם המסור וכן רעייתו הרבנית מב"ת. בשבועיים האחרונים נחלש מאוד ונלב"ע ביום ראשון ז' אלול. כל חייו היו רצופים אהבה ומסירות נפש לתורה, ולחינוך בנותיו ונכדיו וילדי ישראל לתורה ויראת שמים. המנוח היה שמח ומתפאר בנכדיו וחתניו שהם בני תורה ותלמידי חכמים. וכן היה שגור בפיו הפסוק "לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יי"ה" והיה מספר הניסים והנפלאות שליוו אותו מילדותו בשואה, ועד הזמן האחרון. הלווייתו יצאה מבית בתו באלעד ונטמן בהר המנוחות לצדה של רעייתו הרבנית. בהלויה השתתפו רבים ובהם תלמידי הישיבה הגדולה "לבנימין אמר" שהוא דחף רבות להקמתה. הספידוהו כותב השורות, הגאון כמה"ר בראל כהן שליט"א וחתן נכדו הרה"ג רז צבי הרשפינוס שליט"א.

הכותב בדמע חתנו
הצב"י חננאל כהן ס"ט

למען תספור

רבנו הגדול הגאון רבי יוסף חיים

השבת יש אֶזְכְּרָה שֶׁל מוֹרְנוּ הֶרֶב הַגָּאוֹן שְׁאֲנַחְנוּ מִתְפָּאֲרִים בּוֹ [רבנו יוסף חיים - תבן איש חי]. פֶּעַם הָאֶשְׁכְּנָזִים אָמְרוּ: אֲנַחְנוּ לֹא מְפִירִים אוֹתוֹ. בְּסֵפֶר "סוֹפְרִים וּסְפָרִים" שֶׁל הֶרֶב זִיוִן, אָמַר (ח"א עמ' 259 בְּהַעֲרָה): סֵפֶר בֶּן אִישׁ חֵי מְפָרֵס בְּגִדוֹת מְעוֹרָת, וּבְלִתִּי יְדוּעַ כְּמַעֲט אֶצֶל הָאֶשְׁכְּנָזִים". אֲבָל לֹאט לֹאט רָאוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִתִּיקוּת, וַיֵּשׁ בּוֹ חוֹ, וַיֵּשׁ בּוֹ חֲכָמָה, וַיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת, וַיֵּשׁ בּוֹ תְבֻנָּה, וַיֵּשׁ בּוֹ פְּסִיקָה. הוּא כְּתֵב סִפְרֵים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִזֶּן לְכֻלָּם. אִיךָ כְּתוּב בְּדִנְיָאֵל (ד', ט')? "וּמִזֶּן לְכֻלָּא בִּיה", אָדָם שְׂרוּצָה חֲדוּשִׁים עַל הַפְּרָשָׁה, יִצְאָה בְּשִׁפְעַ בְּסִפְרֵיו "עוֹד יוֹסֵף חֵי" וְ"בֶן אִישׁ חֵי". אָדָם שְׂרוּצָה מְשֻׁלָּם, יֵשׁ לוֹ סֵפֶר מְשֻׁלָּם. אָדָם שְׂרוּצָה סְפוּרִים לְהַרְגִּיעַ אֶת הַיְלָדִים שֶׁלֹּו בְּלִיל שִׁבְתּוֹ, יֵשׁ לוֹ סְפוּרִים, יֵשׁ לוֹ מְשֻׁלָּם, וַיֵּשׁ לוֹ חִידוֹת. הוּא עוֹשֶׂה חִידוֹת. אָמְרוּ כָּל פֶּעַם שֶׁמְכַנִּים אוֹרְחִים, נוֹתֵן לָהֶם שְׂאֵלָה בְּתַחֲלַת הַסְּעִידָה, וּבְמִשְׁךָ כָּל הַסְּעִידָה הֵם חוֹשְׁבִים וְחוֹשְׁבִים. וְגַם שִׁפְתֵּי אֶת הַחִידָה שֶׁלֹּו. אַחֵר כֶּךָ מְקַבֵּל פֶּרֶס מִבֶּן אִישׁ חֵי. נוֹתֵן לוֹ פְּרִי וְאוֹמֵר לוֹ: תִּבְרָךְ עָלֶיךָ, זֶה מִתְּנָה עַל הַפְּתִירוֹן שֶׁאָמַרְתָּ. גַּם אַחֲרֵים מְקַבְּלִים, אֲבָל הֵם בְּדִרְגָּה שְׁנִיָּה, הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁפִּתְּרָה. וּמִהַחִידוֹת הָאֵלֶּה עֲשֶׂה סֵפֶר "אֶמְרֵי בִּינָה". יֵשׁ לוֹ גַּם חִידוֹת עַל פִּי הַקְּבֵלָה, אֶמְרֵי בִּינָה חֶלֶק א', אִיךָ חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים.

אֶתָּה קוֹרֵא הַלֵּכָה בֶּן אִישׁ חֵי, וְהוּא נוֹתֵן לָךְ בָּה טַעַם. "טַעַם בְּבִינָה" (מִנְחוֹת דָּף כ"א ע"א). לֹא אוֹמֵר לָךְ "תִּקְרָא פְּטוּם הַקְּטָרֶת אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה", אֲלָא הוּא כּוֹתֵב: "וְאַחֲרָיו אֲמִירַת פְּטוּם הַקְּטָרֶת בְּכֻנָּה גְּדוּלָּה, וְרִבּוֹ וְעֲצָמוֹ שְׁבַחֲהָ" (ש"א פְּרָשִׁת כִּי תִשָּׂא אוֹת י"ח). הַקְּטָרֶת הַזֹּאת יֵשׁ בָּה הֶרֶבָה שְׁבַחִים טוֹבִים, תִּקְרָא אוֹתָהּ בְּכֻנָּה. וְכֵן עַל זֶה הַדָּבָר. וַיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁהוּא לֹא פּוֹסֵק כְּמוֹ מֶרֶן, אֲלָא הוּא נוֹטֵה לְהַחֲמִיר. הֶרֶב עוֹבְדֵיהָ הֶרְגִּישׁ בָּזָה, אָמַר (ש"ת יב"א ח"ב ח"א ר"ח ס' כ"א אוֹת י"א) "חֲסִדָּהּ הוּא וְחֲסִידָיו מְלִיָּה". זֶה בְּטוֹי שֶׁל הַגִּמְרָא בְּגִטָּין (דף ד' ע"א) עַל רֵב חֲסִידָא - "חֲסִידָהּ שֶׁנֶּקֶד וְחֲסִידָיו מִיֵּלֶךְ", וְהוּא הַשְׁתַּמֵּשׁ בָּזָה עַל בֶּן אִישׁ חֵי שֶׁהוּא חֲסִיד וְקָדוֹשׁ וְרוֹצֵה לְצַאֵת יְדֵי כָּל הַדְּעוּת. יֵשׁ לוֹ סִפְרֵי הַלֵּכָה "רֵב פְּעֻלִּים", וְשֵׁם הוּא הוֹלֵךְ אַחֲרָיו מֶרֶן. אוֹמֵר (בַּחֲלֹק ב' ח"ד ס' ז'), הַלֵּכָה כְּמֶרֶן אֶפְסֵל וְיִחְלְקוּ עָלָיו מֵאָה אַחֲרוֹנִים (אֲבָל בֶּן אִישׁ חֵי הוּא נוֹתֵן הַלֵּכָה לְכָל הָעָם, אִם יִתֵּן קוֹלָא אַחֶת, יוֹסִיפוּ לָהּ עֲשָׂרִים קוֹלוֹת, אִם הוּא תָמִיד לֹאֲקֹחַ כָּל הַדְּעוּת, כֶּךָ שָׂאֵם אָדָם עָבַר עַל אִיזוֹ הַלֵּכָה, הוּא נִשָּׂאֵר לְפָחוֹת שׁוֹמֵר עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַשְׁלָחוֹ עֲרוֹךְ (כְּלוֹמַר שֶׁהוּא לֹא יַעֲבֹר עַל הַלֵּכָה)).

אָמַר עָלָיו (עַל תְּבֵן אִישׁ חֵי) הַגָּאוֹן הַרִידֵב"ז שֶׁהָיָה בְּצִפֹּת (רַבִּי יַעֲקֹב דָּוִד בֶּן זַאֲבִי) - רִידֵב"ז כִּכָּה הָשֵׁם שֶׁלֹּו: "מְרַגְּשִׁים רִיחַ גֶּן עֶדֶן בְּסִפְרֵים שֶׁל תְּבֵן אִישׁ חֵי". וְלֹא דוֹקָא בְּסֵפֶר בֶּן אִישׁ חֵי, אֲלָא גַם בְּסִפְרֵים בְּנִיחָיו וְכֵן יוֹדִיעַ וְכו', כָּל הַסִּפְרֵים שֶׁלֹּו יֵשׁ בָּהֶם רִיחַ גֶּן עֶדֶן. וּמִזֶּן לִנְנוּ הַדָּבָר הַזֶּה? מִצָּאֵתִי מְקוֹר לָזֶה - "רָאָה רִיחַ בְּנֵי כְּרִית שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכּוֹ ה'" (בְּרֵאשִׁית כ"ז כ"ז), "רִיחַ" רָאָשִׁי תְבוּת: רַבִּי יוֹסֵף חֵי - "כְּרִית שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכּוֹ ה'". וְרָשִׁי אוֹמֵר מֶה זֶה הַשְׂדֵה? הַזֶּה? זֶה גֶּן עֶדֶן. (גִּלְיוֹן 426 אוֹת כ', וְהַלֵּאָה, וְגִלְיוֹן 275 אוֹת כ"א).

הלכה נאמנה

א. אֲמִירַת י"ג מִדּוֹת [וְנִעְבֵּר] - צָרִיךְ לְפָחוֹת עַד שְׁנַיִם חֲצוֹת הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לְהִסְתַּפֵּל בְּלוֹחַ מִתִּי חֲצוֹת לַיְלָה, וְלִהְתַּחֲלִל. לֹא מִתְחִילִים מְקַדֵּם. מֶרֶן הֶרֶב עוֹבְדֵיהָ הָיָה מִתְחִיל מְקַדֵּם, אֲבָל עַד י"ג מִדּוֹת. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לִי"ג מִדּוֹת כָּבֵד הִגִּיעַ חֲצוֹת, כִּי מִי"ג מִדּוֹת וְעַד צָרִיךְ שִׁיְהִי חֲצוֹת לַיְלָה גָּמוּר. וַיֵּשׁ שְׁנֵהֶגוּ לְקַפֵּץ בְּאֲמִירַת "ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן..." וְהֶרֶב מִנְחַת אֶהְרֹן (כָּלֵל י"ז ס' ה') כְּתֵב שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי זֶה נִרְאֶה כְּחוּכָא וְאֶטְלוּלָא (כְּלוֹמַר שֶׁזֶה נִרְאֶה כְּלִיצָנוֹת וְצוּחֹק). אֲבָל כִּל זֶה הָיָה עֲבָר שֶׁלֹּא נִהְגוּ כֵן וְלָכֵן זֶה הָיָה נִרְאֶה כְּחוּכָא וְאֶטְלוּלָא. אֲבָל הַיּוֹם שֶׁכָּבֵד הֶרֶבָה נוֹהֲגִים בָּזָה, אִין בָּזָה כְּלוֹם [נִאֲיִנוּ נִרְאֶה כְּצוּחֹק].

ב. יֵשׁ פִּיט שֶׁהָאֶשְׁכְּנָזִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ: "הֵי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיתוֹ, שֶׁתִּשְׁמַע דְּמַעוֹתֵינוּ בְּנִאֲדָךְ לְהִיּוֹת". וּבְסִפְרֵי חֲסִידִים (סִימָן ר"ג) כְּתֵב שֶׁכָּאֲשֶׁר אֶתָּה אוֹמֵר "שֶׁתִּשְׁמַע דְּמַעוֹתֵינוּ בְּנִאֲדָךְ לְהִיּוֹת", אֶתָּה צָרִיךְ לְדַמֵּעַ וּלְבַכּוֹת, וְאִם אֵינְךָ דוֹמֵעַ, זֶה בְּבַחֲינַת "דְּבַר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לִנְגֹד עֵינֶיךָ" (תְּהִלִּים ק"א ז'). וַיֵּשׁ דְּבַר כֶּזֶה גַם בְּסִלְחוֹת שֶׁלֹּו: "וְגַם אֶת דְּמַעֲתִי שִׁמְחָה בְּנִאֲדָךְ" וְאִם אִין לָךְ דְּמַעוֹת, אִם כֵּן מֶה אֶתָּה אוֹמֵר "דְּמַעֲתִי"? (אִנִּי יֵשׁ לִי כֻנָּה בְּמֵלִים הָאֵלֶּה, כִּי "דְּמַעֲתִי" זֶה גִּמְטְרִיָּה הֵשֵׁם שְׁלִי. תִּקַּח אוֹתִי וְשִׁים אוֹתִי בְּנִאֲדָךְ שֶׁלֹּו. אֲבָל לֹא לְכֻלָּם יֵשׁ גִּמְטְרִיָּה כְּמוֹ שְׁלִי...). לָכֵן כְּשֶׁאוֹמְרִים אֶת זֶה צָרִיךְ לְבַכּוֹת וּלְדַמֵּעַ, וְגַם שֶׁלֹּא יִכּוֹל לְדַמֵּעַ, מֶה יַעֲשֶׂה? יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּדְלַג אֶת זֶה. לְפִי זֶה עַל חֶלֶק גְּדוֹל מִהַתְּפִלוֹת צָרִיךְ לְדַלַּג. אֲבָל מֶרֶן הֶרֶב עוֹבְדֵיהָ כְּתֵב (חֲזוֹן עוֹבְדֵיהָ יָמִים נוֹרָאִים עַמ' י"ט) שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְדַלַּג, כִּי לֹא אָמְרָנוּ דְּמַעֲתִי "עַכְשָׁיו", אֲלָא תָמִיד. וְכֵלִיל כְּפֹר אֲנִשִּׁים דּוֹמְעִים. לָכֵן אֶפְסֵר לֹמַר "שִׁמְחָה דְּמַעֲתִי בְּנִאֲדָךְ" אֶפְסֵל שֶׁאִדָּם אִינוּ דוֹמְעַ בְּאוֹתָהּ שְׂעָה. וְאֶפְסֵל אִם אִינוּ דוֹמְעַ בְּכֹפֶר, יֵשׁ אֲנִשִּׁים צְדִיקִים שְׂדוּמְעִים בְּכֹפֶר [וְכֻלָּם כְּלוּלִים יַחַד], וְהַכֵּל בְּסִדֵּר גָּמוּר. (גִּלְיוֹן 372 אוֹתִית ט' ו').

ג. יֵשׁ מִנְהַג שֶׁל הָאֶשְׁכְּנָזִים שְׁמִי שֶׁהָיָה תָּחַן בְּסִלְחוֹת, יַעֲלֶה תָּחַן כָּל הַיּוֹם. (וְהוּכָא בְּרַמ"א ס' תַּקפ"א ס"א). לְמַה? כִּי "הַמִּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְּמוּר" (יְרוּשָׁלַּיִם מְגִלָּה פ"ב ה"ז), כִּכָּה כְּתוּב הַחֲרוֹזִים (עַץ בְּמִשְׁכַּב וְכַה"ח פ"ס). אֲבָל זֶה לֹא מוֹבֵן, כִּי אִם אֶתָּה אוֹמֵר כֶּכָּה, אִם כֵּן כָּל הַשְּׁנָה כָּלָה מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל שְׁחִירָתוֹ, יִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְעֶרְבִית, וְלֹא שְׁמַעֲנוּ דְבַר כֶּזֶה. כָּל פֶּעַם מִי שִׁישׁ לוֹ חֵיב מִתְפַּלֵּל, וְגַם שֶׁאִין לוֹ חֵיב לֹא יִתְפַּלֵּל. לֹא אוֹמְרִים: מִי הָיָה תָּחַן בְּבִקְרָה, תִּבְיֹא אוֹתוֹ, אֶתָּה צָרִיךְ לַעֲלוֹת כִּי "הַמִּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְּמוּר". אִם מֶה הֵטַעַם בָּזָה? אִם אָמְרוּ טַעַם יִפָּה מֵאֵד בְּשֵׁם הַלְבוּשׁ, בְּזִמְנֵהוּ הָיָה נוֹהֲגִים שְׁמִי שֶׁהוּא תָּחַן בְּסִלְחוֹת הוּא צֵם כָּל הַיּוֹם אִם אִם יִהְיֶה תָּחַן קְבוּעַ, כִּל יוֹם יָצוּם? הוּא לֹא יִכּוֹל לַעֲמֹד בְּצוּמוֹת הָאֵלֶּה, לָכֵן מְחִלְפִּים. כִּל יוֹם מִי שֶׁאָמַר אֶת הַסִּלְחוֹת הַיּוֹם, יָצוּם, וְהוּא גַם תָּחַן בְּכָל הַתְּפִלוֹת, כִּי תִפְלְתוּ מְקַבְּלֵת יוֹתֵר. וְגַם שֶׁלֹּא אָמַר, לֹא יָצוּם. זֶה טַעַם יִפָּה. וְנִקְבָּא מִנֶּה [הַיָּצֵא לְהַלֵּכָה מִהַטַּעַם הַזֶּה] בְּזִמְנֵהוּ שֶׁאִין דְּבַר כֶּזֶה. לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁמִּתְפַּלֵּל שְׁחִירָתוֹ יִכּוֹל לְהִמְשִׁיךְ, אִם מִמִּילָא אִין בְּעִיָּה, כִּל אֶחָד יִכּוֹל לֹמַר סִלְחוֹת, וְאַחֵר כֶּךָ בְּשְׁחִירָתוֹ יָבֹא מִיִּשְׁוֵה אַחֵר. (גִּלְיוֹן 373 אוֹת ז').

ד. בְּסִלְחוֹת אוֹמְרִים: "רַחֲמָנָא סְעִיד וְסָמִיךְ הָיִי לָךְ". כָּל הָעוֹלָם אוֹמְרִים "סְעִיד וְסָמִיךְ" [בְּשִׁנְיָא בְּס']. אֲבָל הֵם לֹא מְבִינִים אֲרָמִית וְלֹא יוֹדְעִים אֲרָמִית. סְעִיד וְסָמִיךְ פְּרוּשׁוֹ נִסְעַד וְנִסְמַךְ! אֶתָּה אוֹמֵר "הָיִי לָךְ נִסְעַד וְנִסְמַךְ"? אֶתָּה צָרִיךְ לְסַמֵּךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא! מֶה קֶרֶה לָךְ? אֲלָא הַנֶּסֶךְ הָאֲמִתִּי הוּא "סְעִיד וְסָמִיךְ" [בְּקִמְךָ בִּס']. שְׁמַעֲתִי אֶת זֶה מֵאֲבָא [מֶרֶן רַבְּנוּ הָאִישׁ מְצִלִּית] בְּשֵׁם חֶסֶד וְכֵן אֶחָד בְּתוֹנֵס שְׁחִי תִשְׁמַעִים שִׁנָּה - רַבִּי יִשְׁעִיָּה כְּהֵן שֶׁהָיָה מִדְּקָדֶק גְּדוֹל מֵאֵד. הוּא אָמַר "סְעִיד" פְּרוּשָׁה נִסְעַד, וְ"סָמִיךְ" פְּרוּשָׁה סוּעַד. "פְּעִיל" פְּרוּשׁוֹ עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה, לֹא אוֹמְרִים לְקַב"ה: "בּוֹא נִסְעוּד אוֹתָךְ". זֶה חֲצָפָה לֹמַר כֶּכָּה. אֲלָא "סְעִיד וְסָמִיךְ הָיִי לָךְ" - תִּסְעֵד וְתִסְמֵךְ אוֹתָנוּ. וְאַחֵר כֶּךָ מִצָּאֵתִי נִסַּח שֶׁל הַגָּאוֹן יַעֲב"ץ כִּכָּה (בְּסִדְרוֹ). (וְגַם שְׁמִיכֵין הָיָה מֶה טוֹב, וְגַם שֶׁלֹּא מִכֵּין. יִגִּיד לוֹ שָׂאֵם בְּמִקוֹם לֹמַר: "הַחֲלוֹן סָגוּר" הוּא יֹאמַר: "הַחֲלוֹן סוּגֵר", הָאֵם הוּא לֹא יִתְפַּלֵּא. הֵרִי הַחֲלוֹן סָגוּר וְלֹא סוּגֵר? כִּי כְּמוֹ שֶׁאֶתָּה אוֹמֵר בְּסִלְחוֹת "סְעִיד וְסָמִיךְ" [שֶׁפְּרוּשׁוֹ נִסְעַד וְנִסְמַךְ] [ח"ה] בְּמִקוֹם לֹמַר "סְעִיד וְסָמִיךְ" שֶׁפְּרוּשׁוֹ סוּעַד וְסוּמַךְ. וְכֵן רָאִיתִי בְּכִתְבִי יְד עֲתִיקִים שֶׁהִבִּיא לִי חֶסֶד תִּמְנִי (שְׁמוֹ נִסִּים) וְהוֹדָה, לְפָנַי שְׁלוֹשׁ אַרְבָּע שָׁנִים הִבִּיא לִי צִלוֹם כְּתֵב יְד תִּמְנִי מִזֶּמֶן "הַנִּקְוֵד הַעֲלִיוֹן".

(גִּלְיוֹן 426 אוֹת כ', וְגִלְיוֹן 29 אוֹת כ', וְגִלְיוֹן 78 אוֹת כ"ח, וְגִלְיוֹן 325 אוֹת כ"ד).

